

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ доктори илмҳои биологӣ, профессори кафедраи химия ва биологияи Донишгоҳи (Славянии) Россия ва Тоҷикистон Джураева Улугой Шаймардановна ба рисолаи Муродова Моҳира Ҳусеновна дар мавзӯи «Баҳодихии маҳсулнокии гӯсфандон аз рӯи нишондиҳандаҳои биохимиявии хун», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 03.01.04 – Биохимия пешниҳод шудааст.

Муҳимияти мавзӯи таҳқиқот ва алоқаи он бо дигар илмҳо. Мавзӯи рисолаи илмии Муродова М. Ҳ. барои муайян намудани маҳсулнокии гӯсфандони зоти тоҷикӣ махсусан вазнафзункунӣ, серпашмӣ ва сифати он бо истифода аз усулҳои биохимиявии муайянкунии миқдории умумии сафедаҳо ва ҳиссаҳои сафедаҳои зардоби хун равона карда шудааст.

Дар шароити минтақаи чануби Тоҷикистон барои муайян намудани маҳсулнокии ояндаи чорво, аз рӯи миқдори умумии сафедаҳо ва ҳиссаҳои сафедаҳои зардоби хун дар гӯсфандони зоти тоҷикӣ бо истифодаи усулҳои биохимиявӣ таҳқиқотҳои илмӣ гузаронида шудааст. Миқдори умумии сафедаҳои зардоби хун вобаста аз чинс ва синну соли гӯсфандони зоти тоҷикӣ ва баррачаҳои онҳо муайян карда шудааст. Муқаррар гардидаст, ки байни нишондиҳандаҳои биохимиявӣ ва маҳсулнокии алоқамандии мусбӣ мавҷуд мебошанд. Байни нишондиҳандаҳои системаи полиморфии сафедаҳои зардоби хун ва аломатҳои миқдорӣ: пашми тарошидашуда ва вазни зиндаи гӯсфандони зоти тоҷикӣ корелятсияи мусбӣ ёфт гардидааст.

Диссертатсия аз муқаддима, 3 боб, хулоса, рӯйхати адабиёт (121 сарчашма, аз ҷумла, 33 адабиёт бо забони хориҷӣ), рӯйхати мақолаҳои ҷопшудаи муаллиф иборат мебошад. Қисми матни диссертатсия аз 116 саҳифаи матни компютерӣ, аз муқаддима, шарҳи адабиётҳо, мавод ва усулҳои таҳқиқот, натиҷаҳои таҳқиқот, хулоса ва пешниҳодҳо иборат буда, фарогири 3 расм ва 24 ҷадвал мебошад.

Дар қисми шарҳи адабиётҳо натиҷаҳои таҳқиқоти олимони гуногуни соҳа оид ба омӯзиши нишондиҳандаҳои биохимиявӣ муҳокима шудаанд. Як гурӯҳ олимон чунин ақида доранд, ки имконияти истифода бурдани фаъолнокии баъзе аз ферментҳои таркиби зардоби хуни чорво барои пешгӯӣ кардани сифати маҳсулот дар давраи аввали инкишофи онҳо имконпазир мебошад. Сафедаро вазифаҳои бунёдкунандаи махсусро иҷро намуда, яке аз маводи ивазнашавандаи дохили организми зинда ба ҳисоб мераванд. Сафедаро таркиби зардоби хуни чорво хусусияти тағйирёбӣ доранд, аз ҳамин сабаб, онҳо наметавонанд ба таври объективӣ ифодакунандаи бузургии сифати маҳсулоти ғӯсфандон бошанд. Инчунин миқдори ҳайвонҳои таҷрибаве, ки барои ба амал овардани илтиҳоб истифода шуданд ва таҷҳизоти муосир барои иҷрои кор истифодашуда маълумот оварда шудааст. Дар боби 3 – юм бошад барои муайян намудани гемоглобин ва миқдори умумии сафедаро усули колориметриро истифода намудааст. Барои таҷриба аз саршумори ғӯсфандони зоти тоҷикӣ гурӯҳҳои ҷудо намуданд, ки онҳо аз ҳамдигар аз рӯи сифати маҳсулнокии ғӯшт, вазнафзункунӣ ва сифати пашмӣ ба кулӣ фарқ мекарданд. Хун ин инъикоскунандаи муҳити дохилии организм буда, нишондиҳандаҳои гематологӣ ва иммунологии он метавонад ифодакунандаи маҳсулнокии чорво гарданд. Ҳангоми гузаронидани таҷриба хун аз рағи гардани ғӯсфандони ба гурӯҳҳои ҷудокардашуда гирифта шудааст. Вобаста ба сину сол – дар вақти таваллуд то 18 моҳагӣ таҳлили хун гузаронида шудааст.

Миқдори умумии сафедаро дар зардоби хуни ғӯсфандони зоти тоҷикӣ гуногун буданд. Аз ин рӯ чанбаҳои биохимиявии сафедаро системаи полиморфии таркиби зардоби хун ва ферменти фосфотазаи ишқорӣ, барои пешгӯӣ намудани маҳсулнокии ояндаи чорво алоқаманд мебошанд.

Натиҷаҳои бадастовардари ба адабиётҳои истифодашуда муқоиса ва муҳокима намудааст. Хулоса ба вазифаҳои гузошташуда мувофиқ

мебошанд, ки дар асоси онҳо натиҷаҳои таҳқиқот асоснок карда шудааст. Таҷрибаҳои гузаронидашуда дар ҷадвалҳо ва расмҳо натиҷабандӣ шудаанд.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои илмӣ (нуқтаҳо), хулосаҳо ва муҳокимаи унвонҷӯ, ки дар рисола оварда шудааст.

Миқдори умумии сафедаҳои зардоби хун дар гӯсфандони зоти тоҷикӣ ва баррачаҳо вобаста аз ҷинс ва синну сол муайян карда шудааст. Муқаррар гардидааст, ки байни нишондиҳандаҳои биохимиявӣ ва маҳсулноки алоқамандии мусбӣ мавҷуд мебошад.

Муаллифи рисола тасдиқ намудааст, ки байни нишондиҳандаҳои системаи полиморфии сафедаҳои зардоби хун ва аломатҳои миқдорӣ: пашми тарошидашуда ва вазни зиндаи гӯсфандони зоти тоҷикӣ корелятсияи мусбӣ ёфт гардидааст.

Баҳодиҳӣ оид ба натиҷаҳои бадастовардашуда. Дар асоси таҳлили адабиётҳои мавҷуда, ки дар он маводҳои муосир оид ба нишондиҳандаҳои системаи полиморфии сафедаҳои зардоби хун ва аломатҳои миқдорӣ: пашми тарошидашуда ва вазни зиндаи гӯсфандони зоти тоҷикӣ оварда шудаанд. Муаллиф иҷрои мақсад ва вазифаҳои таҳқиқотро дуруст ба роҳ мондааст. Натиҷаҳои бадастовардашуда, пеш аз ҳама, аҳамияти илмӣ-назариявӣ доранд. Тавсияҳои илмии рисола метавонанд, дар раванди иҷрои таҳқиқотҳои илмӣ оид ба селекцияи чорво бо дарназардошти алоқамандии маҳсулнокии чорво бо нишондиҳандаҳои биохимиявии хун, ҳамчунин дар раванди таълим барои ихтисосҳои зоотехникӣ истифода бурда шаванд.

Оид ба мавзӯи рисола аз тарафи муаллиф 5 мақолаи илмии дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр намудааст. Мазмуни рисола барои дарёфти дараҷаи илмӣ барои пешниҳод ба шурои диссертатсионӣ аз рӯи ихтисоси 6D.КОА - 038 – биология мувофиқ мебошад.

Эродҳо оид ба камбудихон диссертатсия

Рисолаи илмии Муродова Моҳира Хусеновна таҳқиқотҳои муҳимми илмӣ ба ҳисоб меравад, ки дар он натиҷаҳои муосири илмӣ ба даст овардашудааст. Дар баробари ин, ҳангоми таҳлил намудани рисола баъзе саволҳо ва камбудихо мушоҳида карда шуд:

1. Дар ҷадвали 6-уми рисолаи илмӣ воҳиди ношондиҳанда мл ё мг/л дарҷ нагардидааст.

2. Новобаста аз он, ки рисолаи илмӣ бо забони давлатӣ навишта шудааст, дар матни он баъзе хатогиҳои имлоӣ дида мешавад.

3. Дар рисола адабиётҳои солҳои 1964-1980 истифода шудааст.

4. Дар ҷадвали 21-уми рисолаи илмӣ шумораи ҳайвоноти таҷрибавӣ гуногун (гемоглобин $n=15$, трансферин $n=17$, посталбумин $n=13$, пешалбумин $n=14$) оварда шудааст.

5. Дар саҳифаи 92-юми рисола бо кадом сабаб натиҷаҳои бадастовардашуда асоснок нагардидааст?

6. Дар саҳифаи 33 мафҳуми совхоз, дарҷ гардидааст хуб мешуд, ки калимаи хоҷагии фермерӣ истифода мегардид.

7. Дар матни диссертатсия пашм ва пӯсти гӯсфандон дар анбороҳо захира шуда истодааст. Аммо дар баромади диссертат қайд гардид, ки дар саноат ба таври васеъ истифода мебаранд.

Эродҳои зикршуда арзиши илмии диссертатсияро кам намекунанд. Муҳимияти таҳқиқоти илмӣ, аҳамияти назариявӣю амалии диссертатсияро ба назар гирифта ба чунин хулоса омадам, ки диссертатсияи номзоди Муродова Моҳира Хусеновна дар мавзӯи «Баҳодиҳии маҳсулнокии гӯсфандон аз рӯи нишондиҳандаҳои биохимиявӣ хун» таҳқиқоти ба итмомрасидаи комил буда, ба талаботи боби 3, бандҳои 31 ва 34 тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021 № таҳти 267) тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он Муродова Моҳира

Ҳусеновна барои ба даст овардани дараҷаи илмии номзади илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 03.01.04 - Биохимия сазовор аст.

Диссертатсияи Муродова Моҳира Ҳусеновна дар мавзӯи «Баҳодиҳии маҳсулнокии гӯсфандон аз рӯи нишондиҳандаҳои биохимиявии хун» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 03.01.04 - Биохимия таҳти суратчаласаи №12 аз 26-уми январӣ соли 2023 дида ва муҳокима карда шуд.

Доктори илмҳои биологӣ, профессори
кафедраи химия ва биологияи
Донишгоҳи (Славянии)
Россия ва Тоҷикистон

Джураева У.Ш.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734025,
ш. Душанбе, кӯчаи М. Турсунзода, 30
Тел.: (+992 37) 221 35 50
Тел./Факс: (+992 37) 221 05 70; 227 77 53
<http://www.rtsu.tj> rtsu-1996@mail.ru;
p.rektora@mail.ru; u2rtsu@rambler.ru

Имзои д.и.б. У.Ш. Джураеваро тасдиқ мекунам.
Сардори шӯъбаи кадрҳои ДСРТ

Рахимов А.А.
20.05.2023